

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

на дисертаційну роботу **ЖУЛІНСЬКОЇ ОКСАНИ СТЕПАНІВНИ** «Клініко-лабораторні критерії контролю і прогнозування репродуктивної функції в овець та методи її стимуляції», представлену до спеціалізованої вченої ради Д 26.004.03 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України на здобуття наукового ступеня кандидата ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.07 – ветеринарне акушерство

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами. Вівчарство є поліпродуктивною, традиційною і стратегічною галуззю народного господарства та промисловості України, однак кризові явища обумовили різке погіршення показників господарської діяльності і зниження поголів'я овець.

У зв'язку з цим назріла нагальна потреба у прийнятті екстрених заходів, провідна роль у яких відводиться відтворенню як невід'ємному компоненту технології виробництва. До того ж наразі важливо у стислі терміни не просто наростити чисельність поголів'я, а збільшити за рахунок генетично цінних та високопродуктивних тварин.

Однак відродження галузі повинне бути пов'язаним з розширеним відтворенням на засадах надбань сучасної науки та передового досвіду, для чого необхідні поглиблені дослідження особливостей репродуктивної функції, удосконалення біотехнологічних методів, розроблення способів діагностики, терапії і профілактики акушерських та гінекологічних патологій.

Саме ці питання і є предметом дослідження даної дисертаційної роботи.

Наукова новизна результатів дослідження. В науковій новизні роботи слід виокремити ряд положень:

1. Отримання нових даних про репродуктивний потенціал овець асканійської каракульської, асканійської м'ясо-вовнової та асканійської тонкорунної порід і рівень неплідності самок цих порід залежно від віку.

2. Обґрунтування прогностичного значення морфофункціонального стану

вульви та якості слизу у вівцематок під час статевої охоти, а також заплідненості залежно від морфологічної структури жовтих тіл.

3. Вивчення особливостей післяродової інволюції в овець різних порід.

4. Розроблення цитологічних критеріїв аналізу мазків з піхви овець і прогностична інтерпретація результатів цитологічного аналізу під час статевої охоти, впродовж статевого циклу, після осіменіння, родів.

5. Обґрунтування застосування тканинного препарату з плаценти вівці для стимуляції післяродової інволюції та відновлення статевої циклічності.

Наукову новизну виконаної роботи підтверджено деклараційним патентом України на корисну модель «Спосіб підвищення запліднюваності овець».

Практичне і теоретичне значення роботи пов'язане з:

1. Вивченням особливостей відтворної функції в овець каракульської, м'ясо-вовнової та тонкорунної порід асканійської селекції.

2. Розробкою діагностико-прогностичних критеріїв клінічного і цитовагінального дослідження овець у післяродовому періоді.

3. Підготовкою і виданням на основі матеріалів дисертації «Методичних рекомендацій із застосування методу вагінального мазка для діагностики стану репродуктивної системи вівцематок у парувальний сезон», методичних рекомендацій «Корекція фізіологічного стану вівцематок у ранній післяродовий період» та технологічної інструкції «Комплексна система регулювання репродукцією овець».

4. Впровадженням результатів досліджень в науково-дослідній роботі та навчальному процесі, програмах підвищення кваліфікації спеціалістів та підготовки ветеринарних репродуктологів у закладах вищої освіти України і господарствах.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації. Дисертаційна робота ґрунтується на об'ємному фактичному матеріалі, який отримано в результаті методично правильно проведених досліджень зі статистично підтвердженою вірогідністю.

Структура дисертаційної роботи, відповідність між змістом дисертації, автореферату. Робота сформована та структурована згідно вимог, викладена на

265 сторінках комп'ютерного тексту, містить передбачені вимогами розділи і складається зі вступу, огляду літератури, основної частини (вибір напрямів, матеріалів та методів виконання роботи, результати власних досліджень, аналіз та узагальнення одержаних результатів, висновки і пропозиції виробництву), списку використаних джерел, додатків.

У «Вступі» визначено актуальність обраного напрямку досліджень, мета та завдання дисертації сформульовані чітко, мають як теоретичне, так і практичне значення.

В розділі 1 «Огляд літератури» автор продемонстрував кваліфіковане володіння науковою інформацією щодо теми дослідження з глибоким аналізом достатнього об'єму вітчизняної та зарубіжної наукової літератури. З підрозділу «Узагальнення огляду літератури» очевидно, що вивчення досліджуваної проблеми є недостатнім.

У другому розділі описані матеріал та методи дослідження із презентацією загальної схеми та етапів досліджень і зазначенням як класичних, так і новітніх методів досліджень, що дозволяють отримати та об'єктивно оцінити результати роботи.

Основний розділ «Результати власних досліджень» викладений методологічно правильно, в ньому послідовно відображена реалізація поставлених завдань. Він складається з трьох розділів з чотирнадцятьма підпунктами.

На першому етапі досліджень дисертантом проведено аналіз технологічного забезпечення та рівня репродукції овець у дослідних господарствах ІТСП «Асканія-Нова».

Другий етап присвячений розробці клініко-лабораторних та інструментальних методів оцінки і прогнозування у різні періоди репродуктивного циклу овець. Зокрема досліджено відтворну функцію овець у різні періоди репродуктивного циклу.

Заключний етап передбачав визначення ефективності методів стимуляції у різні періоди репродуктивного циклу овець.

У розділі «Аналіз та узагальнення результатів досліджень» автор

проводить логічно побудований глибокий аналіз отриманих результатів, співставляючи отримані дані з даними наукової літератури.

Робота закінчується одинадцятьма науково обґрунтованими висновками, які повністю відображають матеріали дисертаційної роботи, ґрунтуються на отриманих автором фактах і логічно випливають із отриманих результатів дослідження.

Пропозиції виробництву можуть бути використаними фахівцями-репродуктологами в практичній роботі.

Список літератури містить 348 джерел, з яких 193 – латиницею.

Додатки складаються загалом з 67 документів, включаючи список публікацій здобувача за темою дисертації, деклараційний патент на корисну модель, відомості про апробацію результатів дисертації, раціон годівлі овець (підгодівлі ягнят) та метеорологічні показники на території дослідних господарств, інший цифровий матеріал (дані щодо залежності показника неплідності вівцематок різних внутрішньопородних типів асканійської каракульської породи від віку, динаміки середньої живої маси ягнят порід асканійської селекції при народженні у різні роки, результати огляду маточного поголів'я овець перед осіменінням під час проведення диспансеризації, гематологічні показники та лейкограма вівцематок різного репродуктивного статусу у різні періоди репродуктивного циклу), ілюстративний матеріал (фото) стосовно клініко-лабораторних та інструментальних методів оцінки і прогнозування у різні періоди репродуктивного циклу овець, акти впровадження/використання матеріалів дисертаційної роботи у науково-дослідній роботі та навчальному процесі.

Зміст автореферату, висновки та пропозиції ідентичні дисертації та у достатньому обсязі відображають основні положення роботи.

Повнота викладення одержаних результатів в опублікованих працях.

Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, викладені у 27 наукових працях, з яких 1 стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародної наукометричної бази даних, 8 статей у наукових фахових виданнях України, 8

статей в інших наукових виданнях України, патент України на корисну модель, 6 тез наукових доповідей, 2 методичні рекомендації та 1 інструкція.

Матеріали дисертаційної роботи достатньо апробовані, доповідались і були схвалені на семінарах та науково-практичних конференціях різного рівня.

Недоліки в оформленні дисертації і автореферату. Поряд з наведеними перевагами та надбаннями роботи у процесі знайомства з нею виникло ряд зауважень та питань, на які автору необхідно надати пояснення:

1. Хіба можна вважати тварину неплідною лише за відсутності запліднення?

2. Якими методами діагностували скорочення та субінволюцію матки?

3. Наскільки об'єктивним може бути висновок про позитивний вплив тканинного препарату з плаценти овець на їх заплідненість у майбутньому статевому сезоні?

4. Чим обумовлені терміни (впродовж 24–33 діб після родів) вивчення динаміки змін морфофункціонального стану піхви, характеру лохий і піхвових мазків в овець?

5. З чого виходили, визначаючи дозу, кратність та терміни введення тканинного препарату з плаценти вівці? Яке обґрунтування має його застосування, який його механізм дії? Які дозвільні документи маються щодо його застосування?

6. Яка наукова новизна того, що «1,7–6,8 % овець досліджуваних порід на 2–5-у тижні вагітності проявляють статеву охоту»?

7. Чи враховувався вплив лапароскопічного дослідження й зокрема застосування седативних, анестезуючих, міорелаксуючих засобів та анальгетиків?

8. На чому ґрунтується думка автора відносно того, що факторами, які зумовлювали коливання щорічних показників заплідненості овець у отарах різних порід, були специфіка відбору самок в охоті, терміни початку парувальної кампанії, віковий склад отари та професійна кваліфікація техніків штучного осіменіння?»

9. Чи може бути безпосереднім вплив рівня опадів на репродуктивну

функцію овець?

10. Що є пропозицією №5 - «Спосіб підвищення запліднюваності овець» (патент України на корисну модель № 89155, 2014 р.)?

11. Наскільки прогностичною може бути ознака щодо повноцінного відновлення репродуктивної функції і заплідненості овець у наступному естральному періоді?

12. Чим обумовлені особливості перебігу післяродового періоду у овець різних порід?

13. За яким принципом сформовано «Список використаних джерел»? Яким із стилів цитування користувався автор при його оформленні?

Крім того, у роботі виявлено ряд невдалих висловів, неточностей, орфографічних, граматичних та стилістичних помилок і опісок.

1. Не зрозумілі, не точні і невдалі вислови та терміни:

- «розміри неплідності» (стор. 2, 4-й абзац);
- «... що синхронно це супроводжувалося ...» (стор. 3, 2-й абзац);
- «убогими кормами»? (стор. 32, останній абзац);
- «репродуктивного рівня»? (стор. 52, останній абзац);
- «Відбір слизу для дослідження його фізичних властивостей вмісту білку»? (стор. 57, 3-й абз.);
- метод «папороті»? (стор. 57, останній абзац);
- «у 5–6 разів. С [270–274]»? (стор. 65, останній абзац);
- «репродуктивна спроможність»? (стор. 78, 1-й абз.);
- «пенетрабельність слизу»? (стор. 90, 2-й абз.);
- «несприятливого» замість «неблагоприємного» (стор. 157, останній абзац).

2. Опіски, неточності, русизми:

- «... піхвив овець ...» замість «... піхви в овець ...» (стор. 5, 1-й абзац);
- перенесення ініціалів на наступний ряд окремо від прізвища - Калащук Г. П. («Список опублікованих праць за темою дисертації», «Статті у інших наукових виданнях України», 24-те джерело), В.П. Коваленка (стор. 26, останній абзац) і далі по тексту;

- скорочення, які зустрічаються у тексті менше 3 разів, не слід вносити до «Переліку умовних позначень, скорочень» (Гн-РГ, ДП ДГ, ГСЖК, ЖТ, Індекс ВГЕ, КН, НСЦ, ПДЕ, ПДС, LOPU, МОЕТ, PGF2α);

- «білка» замість «білку» (стор. 23, останній абзац і далі по тексту);

- «найтриваліший» замість «най триваліший» (стор. 24, передостанній абзац);

- «... с.-г. тварин ...» замість «... с.-г. Тварин ...» (стор. 26, 2-й абз.);

- «Закарпатська область» замість «Закарпаття» (стор. 27, останній абзац);

- при зазначенні місця проведення конференції вказувати тип населеного пункту (м., смт і т. і.), а поряд з роком «р.» («Апробація матеріалів дисертації» – стор. 27, останній абзац);

- «зроговілим» замість «ороговіваючим» (стор. 35, 2-й абз.);

- «Провідну» замість «Ведучу» (стор. 37, 3-й абз.);

- відсутність або неправильні переноси слів (стор. 69, табл. 3.1; стор. 76, табл. 3.2; стор. 91, табл. 4.3; стор. 93, табл. 4.4; стор. 96, табл. 4.5; стор. 111, табл. 4.8; стор. 112, табл. 4.9; стор. 114, табл. 4.11; стор. 118, табл. 4.14; стор. 120, табл. 4.15; стор. 123, табл. 4.17; стор. 127, табл. 4.18 та 4.19; стор. 130, табл. 4.20);

- підрозділи 4.2.2. «Цитовагінальне дослідження овець під час стадії збудження статевої охоти» (стор. 110), 4.2.3. «Особливості цитологічної картини вагінальних мазків в овець впродовж статевого циклу» (стор. 119), 4.2.4. «Особливості цитологічної картини піхвових мазків у овець в післяродовому періоді» (стор. 124) та 5.1.2. Застосування препарату з плаценти вівці для стимуляції фолікулогенезу у вівцематок в анестральному періоді (стор. 139) слід відокремити від тексту.

3. Граматичні та орфографічні помилки:

- *пропущені*: 1) крапка – «... Лобачова І. В. ...» замість «... Лобачова І. В ...» («Список опублікованих праць за темою дисертації», «Патент України на корисну модель»), «... тонн на рік ...» замість «... тонн у рік ...» (стор. 20, 1-й абз.), «... вівцематок ...» замість «... віцематок ...» (стор. 20, останній абзац), «1.4. Висновок з літератури» замість «1.4 Висновок з літератури» (стор. 53),

«осіменінням. Виявлено» замість «осіменінням Виявлено» (стор. 86, останній абзац), після ініціалів у «Списку використаних джерел»; 2) тире – «... 27,8 % у ...» замість «... 27,8 % – у ...» (стор. 2, 4-й абзац); «... матку – на ...» замість «... матку на ...» (стор. 51, 1-й абзац).

- *зайві*: 1) крапка – «... опадів [275, ...» замість «... опадів. [275, ...» (стор. 65, останній абзац); «...). В ...» замість «...). В ...» (стор. 84, 2-й абз.); «Клініко-лабораторні методи контролю та прогнозування у післяродовому періоді в овець» замість ««Клініко-лабораторні методи контролю та прогнозування у післяродовому періоді в овець.»» (стор. 97, назва підрозділу 4.1.3) та «Критерії мікроскопічного аналізу піхвових мазків у овець» замість «Критерії мікроскопічного аналізу піхвових мазків у овець.» (стор. 104, назва підрозділу 4.2.1); 2) тире – «... вівці тварини ...» замість «... вівці – тварини ...» (стор. 32, 2-й абзац); 3) двокрапка – «... модель «Спосіб ...» замість «... модель: «Спосіб ...» (стор. 25, 2-й абз.);

- «anaphrodesy»? (в анотації англійською мовою);

- «... вівцематки ...» замість «... вивцематки ...» (стор. 30, останній абзац);

- «... переддвір'я ...» (а ще краще – присінок) замість «... переддвір'я ...» (стор. 35, 2-й абзац) і далі по тексту;

- «... змінюється. Дослідники ...» замість «... змінюється, Дослідники ...» (стор. 44, 1-й абз.);

- «або» замість «обо» (стор. 50, 1-й абз.);

- «кістозні» замість «кыстозні» (стор. 50, 1-й абз.);

- «ретинолу ацетату» замість «ретинола ацетата» (стор. 51, передостанній абзац);

- «мелатоніну» замість «мелатоніна» (стор. 51, 1-й абз.);

- «ад'ювантами» замість «адьювантами» та «кон'юганту» замість «коньюганту» (стор. 51, 2-й абз.);

- «каротинвмісний» замість «каротинвмісткий» (стор. 52, 1-й абз.);

- «вітамінно» замість «вітаміно» (стор. 52, 1-й абз.);

- «лабораторна» замість «лабараторна» (стор. 56, Рис. 2.1. Схема етапів досліджень);

- «статистичний» замість «статистистичний» (стор. 75, 1-й абз.);
- «осіменінням» замість «осыменінням» (стор. 84, 2-й абз.);
- «оболонки» замість «оюолонки» (стор. 85, 3-й абз.);
- «диспансеризації» замість «диспансеризаці» (стор. 91, останній абзац);
- «кольору» замість «кольру» (стор. 100-101, табл. 4.7);
- «досліджень» замість «дослідженнь» (стор. 110, 2-й абзац);
- «Без'ядерні» замість «Без'ядені» (стор. 111, табл. 4.8);
- «Особливості» замість «Оособливості» (стор. 119, назва підрозділу 4.2.3);
- «прогестеронове» замість «прогетеронове» (стор. 120, останній абзац);
- «суперфіційні» замість «суперфіційні» (стор. 121, табл. 4.16);
- «м'ясо» замість «м'со» (стор. 145, 1-й абз.);
- «Небажаними» замість «Небажананими» (стор. 147, 3-й абз.);
- «епітеліоцитів» замість «епітіліоцитів» (стор. 158, 2-й абз.);
- «прогестерону» замість «прогестерона» (стор. 159, 1-й абз.) і далі по тексту;

- «містять» замість «містятьть» (стор. 162, 1-й абз.);
- «коричневого» замість «коричнеового» (стор. 166, висновок №6);
- «органів» замість «оганів» (стор. 167, висновок №7).

4. Дискусійні питання та побажання:

- одержані дані щодо породних особливостей перебігу післяродового періоду у овець лише констатуються, тоді як слід було б їх інтерпретувати;

- у підрозділі «1.4. Висновок з літератури» розділу I «Огляд літератури» слід робити посилання на першоджерела;

- відносно того, що «Експериментальна частина роботи проводилась з урахуванням «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах», схвалених на Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) із дотриманням міжнародних вимог Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей» (Страсбург, 1986) слід було б додати висновок комісії з біоетики (стор. 55, останній абзац);

- у «Матеріалах і методах досліджень» зазначено, що «Штучне осіменіння овець проводили нативною спермою згідно існуючих інструкцій», однак слід

було б уточнити яким саме способом (стор. 57, 1-й абз.);

- «Висновків» (стор. 165-168) багато, вони дуже об'ємні і важко сприймаються.

- порівняно мало новітніх першоджерел у «Списку літератури», тобто за останні 5 років їх лише 9,8 %.

Однак, зазначені вище зауваження, пропозиції та побажання не є принциповими чи критичними, не знижують цінності й не впливають на цілком позитивне враження від роботи.

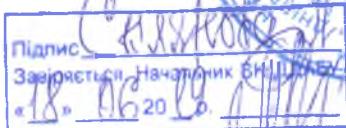
Оксана Степанівна є одним з небагатьох фахівців з репродукції овець в Україні. Вона є тим фанатом своєї справи, на яких тримається галузь і завдяки яким має потенціал для розвитку.

Загальний висновок. Вважаю, що дисертаційна робота *«Клініко-лабораторні критерії контролю і прогнозування репродуктивної функції в овець та методи її стимуляції»* є завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам п. 11 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.) «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – **Жулінська Оксана Степанівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.07 – ветеринарне акушерство.

Офіційний опонент:

Професор кафедри хірургії і акушерства
сільськогосподарських тварин
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету,
д. вет. н., професор

18. 06. 2019 р.

П. М. Склярів